ETELÄ-KARJALAN KÄRÄJÄOIKEUS **LAUSUNTO**
Laserkatu 6
53850 Lappeenranta

6.3.2017

EDUSKUNNAN LAKIVALIOKUNNALLE

ETELÄ-KARJALAN KÄRÄJÄOIKEUDEN LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAEIKSI TUOMIOISTUINLAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA (HE 270/2016 vp)

Viite: Lakivaliokunnan lausuntopyyntö 21.2.2017

1. Taustaa

Etelä-Karjalassa toimi 1.12.1993 lukien kaksi käräjäoikeutta, Lappeenrannan käräjäoikeus ja Imatran käräjäoikeus. Imatran käräjäoikeus yhdistettiin 1.10.2008 Lappeenrannan käräjäoikeuteen. Kysymyksessä oli puhtaasti hallinnollinen uudistus, jossa Imatran käräjäoikeuden laamannin virka lakkautettiin ja sen tilalle perustettiin käräjätuomarin virka. Imatralle jäi kanslia ja istuntopaikka. Lappeenrannan kansliasta tuli yhdistetyn käräjäoikeuden hallinnollinen kanslia.

Käräjäoikeusverkoston edellisen uudistamisen yhteydessä 1.1.2010 alkaen Lappeenrannan käräjäoikeuden nimeksi muutettiin Etelä-Karjalan käräjäoikeus ja Imatran kanslia sai väliaikaisen kanslian luonteen. Yhteisiä toimitiloja ei ole saatu yrityksistä huolimatta aikaiseksi, mistä syystä Imatran kanslian väliaikaisuus on muodostunut pysyväisluonteiseksi.

Käräjäoikeusverkoston kehittämistä pohtineen oikeusministeriön työryhmän (Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015) ehdotus ei toteudu kummankaan vaihtoehtoisen käräjäoikeusverkostomallin osalta. Kyseisessä ehdotuksessa Etelä-Karjalan käräjäoikeutta ei ole käsitelty itsenäisenä yksikkönä. Hallituksen esityksen mukaisesti mietinnöstä saadun lausuntopalautteen sekä oikeusministeriössä tehdyn lausuntopalautteen perusteella oikeusministeri on keväällä 2016 perustellusti ja oikein linjannut, että käräjäoikeuksia on jatkossa 20.

Etelä-Karjalan käräjäoikeus on hallituksen esityksen tarkoittamissa asiaryhmissä toimivaltainen yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioissa sekä sotilasoikeudenkäyntiasioissa. Käräjäoikeuden lausunto koskee käräjäoikeusverkostouudistuksen lisäksi alla siten vain näitä asiaryhmiä. Toteutettava muutos ei vaikuta kielellisiin oikeuksiin Etelä-Karjalan käräjäoikeuden tuomiopiirissä.

2. Käräjäoikeuksien määrän vähentämisestä

Lainkäytön painopistettä on hallituksen esityksessä mainitulla tavalla pyritty siirtämään käräjäoikeuksiin. Tuomioistuinten resursseja on samanaikaisesti vähennetty merkittävästi viime vuosina. Säästöjen aikaansaamiseksi pyritään karsimaan kuluja sekä tehostamaan tuomioistuinten toimintaa samanaikaisesti. Käräjäoikeuksien määrän vähentäminen on tässä kontekstissa loogista. Toisaalta jatkuvaa resurssien supistamista ilman tietoa niiden loppumisen ajankohdasta ei

voida pitää kestävänä. Tuomioistuinten tulee voida luottaa siihen, että niiden asianmukainen toiminta turvataan jatkossakin. Suomessa on tutkitusti maailman riippumattomin oikeuslaitos (World Economic Forum, The Global Competitiveness Report 2016–2017: Judicial independence). Jatkuva resurssien karsiminen on omiaan heikentämään riippumattomuuden lisäksi myös tuomioistuinten toiminnan laatua.

Tuomioistuinten toiminnan tehostamisen kannalta keskeisintä on vireillä oleva digitalisoitumisprosessi ja sen onnistuminen. Summaaristen asioiden käsittelyiden keskittämisellä, joka on mainittu yhtenä käräjäoikeusverkoston kehittämiseen liittyvänä hankkeena, ei sen sijaan voida katsoa olevan mitään merkitystä toiminnan kulujen karsimisen tai tuomioistuintoimintojen tehostamisen kannalta. Koska summaariset asiat eivät liity lausumapyynnön kohteena olevaan hallituksen esitykseen muutoin kuin osana mainittuja kehittämistoimia ja kun summaaristen asioiden keskittämissuunnitelmasta (OM Mietintöjä ja lausuntoja 12/2017) on pyydetty erikseen lausumaa, käräjäoikeus ei lausu tästä asiasta tässä yhteydessä tämän enempää.

Edellisestä käräjäoikeuksien verkostouudistuksesta on kulunut varsin vähän aikaa. Siitä saadut kokemukset ovat olleet hallituksen esityksessä mainitulla tavalla toiminnan tehokkuuden ja tuloksellisuuden kannalta positiivisia. Esityksessä mainitulla tavalla tuomioistuinpalveluiden maantieteellinen saatavuus ei ole samanaikaisesti merkittävästi heikentynyt. Heikentynyt se siis kuitenkin on. Nyt tehtävä uudistus ei enää vuoden 2010 uudistuksen tapaan puolita käräjäoikeuksien määrää. On kuitenkin selvää, että käräjäoikeusverkoston supistaminen ei paranna tuomioistuinpalveluiden saatavuutta. Ei ole mielekästä eikä järkevää toteuttaa isoja uudistuksia, kuten käräjäoikeusverkostoon liittyviä, nyt toteutettavalla tavalla varsin pian edellisen uudistuksen jälkeen. Siksikin on tärkeää, että nyt suunniteltu käräjäoikeusverkoston uudistamista koskeva ratkaisu olisi pysyvä tai ainakin pitkäaikainen.

Hallituksen esityksen mukaisella käräjäoikeusverkostoa koskevalla uudistuksella voidaan hyvinkin saada aikaiseksi edelleenkin toiminnallisesti tehokas ja maantieteellisesti riittävän kattava toimipaikkaverkko. Etelä-Karjalan käräjäoikeuden näkökulmasta uudistuksella toteutuvat riittävällä tavalla oikeuden saatavuuteen ja maantieteellisiin etäisyyksiin liittyvät aspektit.

Etelä-Karjalan käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että tehdyt käräjäoikeusverkostoa koskevat ratkaisut saatetaan myös tosiasiallisesti loppuun. Tämä tarkoittaa resurssien varaamista tarvittaville toimitilaratkaisuille. Muutoin tavoitellut hyödyt jäävät toteutumatta. Etelä-Karjalan käräjäoikeus on tästä esimerkki. Mainitulla tavalla Imatran käräjäoikeus yhdistettiin 1.10.2008 Lappeenrannan käräjäoikeuteen. Koska yhteisiä toimitiloja ei ole saatu toteutettua, käräjäoikeus on yhdistämisestä huolimatta toiminut jo pian yhdeksän vuotta kahdessa kansliassa. Tämä on luonnollisesti heikentänyt käräjäoikeuden toiminnan tehokkuutta ja taloudellisuutta. Jos käräjäoikeusverkostouudistuksen toteuttamiseen ei allokoida varoja yhteisten toimitilojen rakentamista varten, verkostoa koskeva ratkaisu jää ns. paperiratkaisuksi vailla merkittäviä käytännön vaikutuksia.

3. Yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasiat

Yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioissa Etelä-Karjalan käräjäoikeuden tuomiopiiri käsit-

tää myös Kymenlaakson käräjäoikeuden tuomiopiirin. Yrityssaneerausasioita on ollut 32 ja ulosottovalitusasioita 72 vuonna 2014. Vastaavat luvut vuodelta 2015 ovat yrityssaneerausasioissa 36 ja ulosottovalitusasioissa 64. Etelä-Karjalan käräjäoikeudella on molemmissa asiaryhmissä erityisasiaosaamista eli nimenomaisesti näihin asiaryhmiin erikoistuneita käräjätuomareita.

Käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen arviomuistiossa (OM 3/31/2016) tarkoitetulla ja perustellulla tavalla Etelä-Karjalan käräjäoikeuden toimivaltaan nykyisin kuuluvat ulosottovalitusasiat oli tarkoitus siirtää Pohjois-Savon käräjäoikeuden käsiteltäväksi ja yrityssaneerausasiat Etelä-Karjalan käräjäoikeuden käsiteltäväksi. Tämä esitys oli perusteltu arviomuistiossa mainitun asiamäärien tasaamisen lisäksi myös siksi, että Etelä-Karjalan käräjäoikeudella on laajaa kokemusta ja erityisasiantuntemusta yrityssaneerausasioista. Etelä-Karjalan käräjäoikeuden käsittelyajat ovat olleet yrityssaneerausasioissa valtakunnallisesti lyhyet. Tämä on osoittanut tehokkuutta yrityssaneerausasioiden käsittelyssä.

Hallituksen esityksessä ei enää edellä mainitun arviomuistion mukaisesti esitetä yrityssaneerausasioiden keskittämistä Etelä-Karjalan käräjäoikeuteen. Sen sijaan myös tämä asiaryhmä on esitetty keskitettäväksi myös mm. Pohjois-Savon käräjäoikeuteen. Muutosta ei ole hallituksen esityksessä perusteltu juuri mitenkään – on vain viitattu käräjäoikeuden kokoon ja resursseihin. Mikäli arviomuistion esityksen mukaisesti ulosottovalitusasiat olisi keskitetty Pohjois-Savon käräjäoikeuteen, Etelä-Karjalan käräjäoikeudella olisi ollut varmuudella riittävät resurssit käsitellä yrityssaneerausasioita. Hallituksen esitykseen tehty muutos arviomuistiossa esitetystä ei ole ollut Etelä-Karjalan käräjäoikeuden näkökulmasta perusteltua eikä tarpeellista. Mikäli yrityssaneerausasiat keskitetään hallituksen esityksen mukaisesti, kyseisessä asiaryhmässä Etelä-Karjalan käräjäoikeuden ammattitaito ja kokemus menetetään täysin.

Käräjäoikeusverkoston kehittämistä pohtineen työryhmän (Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015) esityksessä on katsottu, että yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioita voitaisiin käsitellä myös tuolloin suunnitteilla olleen Kaakkois-Suomen käräjäoikeuden Lappeenrannan kansliassa. Tuolloin ratkaisua on perusteltu sillä, että Etelä- Karjalan käräjäoikeus jo nykyisin käsittelee näitä asioita. Sama perustelu molempien asiaryhmien käsittelyn säilyttämiseksi Etelä-Karjalan käräjäoikeuden käsiteltävinä on toki edelleenkin olemassa.

Käräjäoikeus on kannattanut käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen arviomuistiossa esitettyä yrityssaneeraus- ja ulosottovalitusasioiden keskittämismallia, sillä tämä mahdollistaa asiaryhmiä koskevan osaamisen syventämisen edelleenkin. Missään tapauksessa järkevää ei ole tehokkuuden, taloudellisuuden tai muun syyn vuoksi kummankin asiaryhmän käsittelyn siirtäminen pois Etelä-Karjalan käräjäoikeudesta, mitä esitystä ei ole aiemmin tehty käräjäoikeusverkoston kehittämistä pohtineen työryhmän (Mietintöjä ja lausuntoja 14/2015) esityksessä eikä käräjäoikeusverkoston kehittämishankkeen arviomuistiossa (OM 3/31/2016).

4. Sotilasoikeudenkäyntiasiat

Sotilasoikeudenkäyntiasioissa toimivaltainen on pääsääntöisesti se käräjäoikeus, joka sijaitsee lähinnä varusmiehen palveluspaikan joukko-osastoa. Puolustusvoimauudistuksen myötä Lappeenrannassa sijaitsevassa Rakuunaeskadroonassa varusmiesten koulutus on loppunut vuonna 2016. Vuoden 2017 alusta lähtien

kaikki Lappeenrannassa sijaitsevan Maasotakoulun alokkaat saavat peruskoulutuksen Haminassa ja tulevat sen jälkeen Lappeenrantaan pääsääntöisesti sotilaspoliisi-, lääkintämies- ja kuljettajatehtäviin kuten aikaisemminkin. Rajavartiolaitoksen erikoisrajajääkärikoulutus annetaan aikaisempaan tapaan Imatralla Raja- ja merivartiokoulun erikoisrajajääkärikomppaniassa Immolassa.

Etelä-Karjalan käräjäoikeudessa käsitelty viime vuosina hyvin vähän sotilasoikeudenkäyntiasioita. Vuositasolla näitä on ollut ainoastaan muutamia. Edellä mainitun puolustusvoimien varusmieskoulutusta koskevan uudistuksen myötä potentiaalisten sotilasoikeudenkäyntiasioiden määrä Etelä-Karjalan käräjäoikeuden alueella on pikemmin vielä vähentymässä kuin kasvamassa. Näin ollen lukumäärältään vähäisten Etelä-Karjalan käräjäoikeuden käsiteltäväksi tulevien sotilasoikeudenkäyntiasioiden keskittämistä hallituksen esityksen mukaisesti Kymenlaakson käräjäoikeuden käsiteltäväksi voidaan pitää perusteltuna.